

HOLMÁR ZOLTÁN

Különleges érdemrendek a nyíregyházi Kállay Gyűjtemény rendjelgyűjteményéből

Special medals from the Kállay Collection of Nyíregyháza

Among the sub-collections of the Kállay Collection, the badge of honour and medal collection is a prominent one. It contains insignia of 38 orders and decorations from 13 European countries and 4 countries in Central and South America, 12 are of Hungarian origin and from the Habsburg period. The individual items were handed down from the early 1900s to 1958, and are mainly from diplomat Baron Altorjai Gábor Apor, Grand Chancellor of the Sovereign Military Order of Malta, but also include the orders of Prime Minister Miklós Kállay, including several examples of the Hungarian Order of Merit.

A 2023-ban, fennállásának 30. évfordulóját ünneplő Kállay Gyűjtemény – Nyíregyháza kulturális életének központi szerepét betöltve – 2022-ben minden addigi látogatói rekordját megdöntötte. Abban az évben az intézmény három rangos elismerésben is részesült. 2022. május 21-én Az „Év Múzeuma 2022” különdíjasa lett, amelyet a Kállay Gyűjtemény a példértékű gyűjteménygondozásért, a megújult kiállítótér magas színvonaláért, a város kulturális életében betöltött kiemelkedő szerepéért, valamint a helyi kulturális szervezetekkel kialakított aktív kapcsolatért kapta. Ez az első nívós díj, amit az intézmény 1993-as fennállása óta kapott. 2022. augusztus 16-án a Kállay Gyűjtemény épületét és a Kállay család emlékeit a Nyíregyházi Települési Értéktárba is bevásárolták, majd újabb elismerésként ez az érték 2022. október 26-án a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Értéktárba is bekerült. Természetesen az idáig vezető út hosszú és rögös volt, hiszen 27 éven át a Széchenyi utcán, a Nyírvíz-palota II. emeletén, egy 166 m² alapterületű polgári lakásban gyűjtötték, rendezték és mutatták be az állandóan gyarapodó kincseket. Dr. Lakatos Sarolta (1946-2014) történész-muzeológus, a gyűjtemény első igazgatója megszerezte a könyveket, rendjeleket, viseletek, tárgyak, fotók és egyéb dokumentumok sokaságát, amelyek a rokonság jóvoltából érkezett az évek, évtizedek alatt Nyíregyházára. Ebben az időszakban a legnagyobb mérföldkő az volt, hogy az intézménynek az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007. október 12-én megadta a múzeumi működési engedélyt Kállay Gyűjtemény néven, szakmai besorolását pedig közérdekű muzeális gyűjteményként határozta meg. Nem sokkal később, 2014-ben életre hívták a Kállay Gyűjteményért Alapítványt is, amelynek legfontosabb feladata, hogy támogassa az intézmény kulturális programjait, rendezvényeit.¹

A 2010-es évekre azonban a Nyírvíz-palota második emelete egyre inkább szűkössé vált a Kállay Kristóf (1916-2006) által alapított Kállay Gyűjtemény számára. Az évtizedek alatt folyamatosan gyarapodó kollekciónak nagy lett a zsúfoltság, nem állt rendelkezésre elegendő raktárhelyiség, de mindezek ellenére látványos kiállításokkal fogadta az intézmény a látogatókat. Már a gyűjteményalapító életében is voltak törekvések arra vonatkozóan, hogy a Kállay Gyűjtemény végleges elhelyezésére egykori szülőházában, a Bessenyei tér 15. szám alatti Kállay házban kerül majd sor, de ez végül még sokáig nem valósulhatott meg. Ugyanakkor Nyíregyházán, a 2010-es években kezdődött meg a Kulturális Negyed kialakítása, amely magába foglalja a Bessenyei és Benczúr tereket, s velük együtt az ott található Móricz Zsigmond Színházat, az egykori Helyőrségi Klubként működő Szindbádot, az egykor toborzó és érdekvédelmi irodának otthont adó Kállay házat, a Jósza András Múzeumot, valamint a Rózsakert Szabadtéri Színpadot. A Kállay ház főépületének felújítása 2016-ban a Modern Városok Program keretében kezdődött meg és 2017 elején fejeződött be. A főépülethez nyaktaggal kapcsolódó lapos tetős épület rekonstrukciójára pedig 2019–2020-ban került sor, s ekkor építették vissza a korabeli fotók alapján a történelmi főépülethez, a nyugati oldalon korábban lebontott nyitott árkádós részt is. A toborzó és érdekvédelmi iroda elköltözése, valamint a rekonstrukciós munkálatok befejezése után a Bessenyei tér 15. szám alatt álló Kállay ház lett a Kállay Gyűjtemény otthona, ahol az intézmény két állandó és egy időszakos kiállítással, 2020. július 21-től, immár méltó, korszerű helyen fogadhatja a múzeumbáratokat.

Az 1993. március 10-én alapított Kállay Gyűjtemény nemcsak egy ősmagyar nemesi család tagjainak emlékét őrzi, hanem Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyének, illetve az ország történetének egy szeletét is. A gyűjtemény alapítása óta az adományozók körének bővülésével, a folyamatosan érkező

¹ Holmár Zoltán – Riczu Éva: 30 éves a Kállay Gyűjtemény. Nyíregyháza 2023. 7.

1. kép – A Kállay Gyűjtemény rendelterme

újabb adományokkal egy több algyűjteménnyel rendelkező múzeumi egységgé fejlődött. Kállay Miklós (1887–1967) miniszterelnök legidősebb fia, Kállay Kristóf a második világháborút követően, Rómában példás karriert futott be, köztisztviselőként álló, ismert ember lett a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövetségéül. Amikor már megtehetette, gyűjtötte, saját pénzén vásárolta, s tulajdonába mentette a magyar kultúra nyugaton kallódó, általa fellelt tárgyi és szellemi emlékeit. Egyidejűleg több, szintén Rómában élő barátja is gazdagította az egyre gyarapodó magángyűjteményt, a tulajdonukat képező tárgyi és írott forrásokkal. Vendégszerető római házában sok segítséget kérő magyar megfordult, és megkülönböztetett szeretetet kaptak a Szabolcsból odavetődő földiek. A rendszerváltás küszöbén Érszegi Géza közreműködésével Németh Péter megyei múzeumigazgatót és Csabai Lászlóné városi tanácselnököt fogadták szívélyes barátsággal. Tárgyalásaik, megbeszéléseik, levelezésük eredményeként Kállay Kristóf, a Szuverén Máltai Lovagrend szentszéki nagykövete, egyidejűleg a Magyar Máltai Lovagok Szövetségének elnöke úgy döntött, hogy a római magángyűjteményét, valamint a megőrzésre reá bízott muzeális értékű könyv-, oklevél-, kitüntetés-, valamint metszetgyűjteményt szülővárosának, Nyíregyházának ajándékozza. Kinyilvánította, hogy lokálpatriotizmusa mellett azért is választotta szülővárosát, mert a magángyűjteményére szintén igényt tartó Magyar Nemzeti Múzeumban, az Országos Levéltárban, az Országos Széchényi Könyvtárban nem látta megnyugtatónak a teljes anyag egyben tartását és külön gyűjteményként kezelését. Az első római szállítmányok 1989. április 27-én érkeztek meg a Jósa

András Múzeumba. 1990. november 2-án, 1992. február 21-én és szeptember 29-én újabb adományok érkeztek Rómából.² A Jósa András Múzeum egyébként is zsúfolt raktárhelyiségében ekkor csaknem 60 dobozban és ládában tárolták a majdnem 6000 kötet könyvet, kiadványt és folyóiratot.

A könyvek mellett már 1992-re létrejött egy kivételes értékű rendjel- és kitüntetésekkollekció, amely ekkor mintegy 135 darabból állt. Az első rendjelek 1989. május 12-én kerültek a Jósa András Múzeumba, ahol május 24-én – Nyíregyháza megyei jogú várossá avatásának tiszteletére – két vitrinben kiállítást rendeztek belőle. A kitüntetések eredeti viselője báró altorjai Apor Gábor (1889-1969), a máltai lovagrend kancellárja és szentszéki követ, aki a halála előtt Kállay Kristóf barátjának megőrzése bízta értékes rendjeleit.³ Bár a kamarakiállítás csak május 31-ig volt megtekinthető, a nagy érdeklődésre való tekintettel a város vezetése azon dolgozott, hogy a folyamatosan érkező gyűjteményi anyagot megfelelő körülmények között lehessen bemutatni és tárolni, ezért 1992 szeptemberében Nyíregyháza Megyei Jogú Város Közgyűlése a 212/1992 (IX. 21.) számú határozatával úgy döntött, hogy a gyűjtemény átmenetileg a Nyírvíz-palotában, a Széchényi utca 1. II./7. szám alatt lévő 166 m² alapterületű, üresen álló lakásban kerül elhelyezésre. Egy évvel később, 1993. március 10-én hivatalosan is megnyitotta a Kállay Gyűjtemény a kapuit a látogatók előtt.

² Lakatos Sarolta: A Kállayak gyűjteménye. Történelmi Muzeológiai Szemle 9. (2009) 121–130.

³ Kelet-Magyarország, 1989. május 24. 1.

Az intézmény algyűjteményei közül napjainkban is az egyik legkiemelkedőbb helyet a falerisztikai kollekció foglalja el. A Kállay Gyűjtemény rendjelgyűjteményében 41 féle rend, kitüntetés insignei található, amelyek tizenhárom európai, illetve négy közép- és dél-amerikai országból származnak, tizenkettő magyar eredetű, valamint a Habsburg korszakból való. Döntően az adott kitüntetés első vagy második fokozatai, aranyból és ezüsből vagy aranyozott ezüsből készültek, illetve brillantírozott ezüstök. Közülük jó néhány más hazai közgyűjteményben máshol nem lelhető fel.

Ilyen például az 1764-ben alapított Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztje a csillaggal, az 1429-ben alapított Aranygyapjas Rend 19. századvégi rendjel típusa, az 1918-ig fennállt Brünni „Maria Schul” Nemesi Kisasszonyintézet díszjele, a Máltai Lovagrend Érdemrendjének nagykeresztje a csillaggal, az 1941–1944 között létezett Zvonimir Király Koronája Rend nagykeresztje a csillaggal, valamint a közép- és dél-amerikai rendjelek. A teljes falerisztikai, numizmatikai kollekció ma 770 darabból áll. A Kállay Gyűjtemény néhány rendjelet – Francia Becsületrend, Lengyelország Újjászületése Rend, Magyar Érdemrend – több fokozattal kapott meg. Az egyes darabok az 1900-as éves elejétől 1958-ig kerültek átadásra, melyek döntően báró altorjai Apor Gábortól származnak. A Kállay Gyűjtemény adományozó okiratot azonban csak három kitüntetéssel tudott átvenni: a Magyar Érdemrend nagykeresztje a csillaggal (1942), Horvát Zvonimir Király Koronája Rend nagykeresztje a csillaggal (1942) és Argentín Május Rend nagykeresztje a csillaggal (1958).⁴

Az eddigi kutatások szerint a gyűjteményben lévő további 12 rendjelnek, kitüntetésnek is Apor Gábor volt a tulajdonosa, így a közel 600 éves múltú, világszerte kivételes tiszteletnek örvendő Aranygyapjas Rend vörös szalagon függő rendjelvényének is, amelyet 1951-ben vett át Habsburg Ottótól (1912–2011). Apai nagybátyjává, báró Apor Sámuel (1856–1917) altábornagyává volt az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya és a Koronás Arany Érdemkereszt, melyeket 1917-ben adományoztak a részére, míg a Vöröskereszt II. osztályú díszjelvénye hadidíszítménnyel, női csokorszalagon testvérhúgától, Apor Gizellától (1886–1971) származik. Apai nagynénjének, Apor Irmának (1855–1942) adományozták 1902-ben az Erzsébet Rend II. osztályú keresztjét és ő viselte a brünni „Maria Schul” Nemesi Kisasszonyintézet díszjelét is. Bárcziházi Bárczy István (1882–1952) volt miniszterelnökségi államtitkáré volt az 1939-ben részére adományozott Szent Szilveszter Rend nagykeresztje a csillaggal, míg a rendjel másik példányát az 1950-es években báró altorjai Apor Gábornak adományozták. A Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztjét a csillaggal Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte (1851–1948) érsek, volt apostoli nuncius 1911-ben a Monarchia uralkodójától, Ferenc Józseftől kapta.⁵

Az egyes rendjeleket, kitüntetésekét néhány kivétellel (Magyar Érdemrend I. osztálya, Tiroli Honvédelmi Emlékérem,

I. osztályú Vitézségi Érem, Signum Laudis egyik példánya, Szent Szilveszter Rend egyik példánya, Károly Csapatkereszt) az eredeti dobozokkal vehette át a Kállay Gyűjtemény. Az európai eredetű rendjelek, kitüntetések között találjuk a Pápai Állam két rendjének, a Nagy Szent Gergely Rendnek, valamint a Szent Szilveszter Rendnek a legmagasabb osztályait. Szintén a Pápai Államból származik a „Pro Ecclesia et Pontifice” Érdemkereszt, melyet 1901-ben Apor Irmának adományoztak. A Napóleon által alapított Francia Becsületrend 1870 utáni típusaiból a gyűjteményben a Francia Becsületrend nagykeresztjének csillagának két példánya, valamint a parancsnoki és a lovagkereszt egy-egy darabja található meg. A gyűjtemény gyönyörű példánya a Spanyol Polgári Érdemrend aranyból készült nagykeresztje a csillaggal, a Görög Megváltó Rend nagyparancsnoki keresztje a csillaggal (2. osztály), az Olasz Szent Móric és Lázár Rend parancsnoki keresztje a csillaggal (3. osztály), a Bolgár Polgári Érdemrend nagytiszti keresztje a csillaggal (2. osztály) és az Olasz Korona Rend nagykeresztjének csillaga, melyeknek a tulajdonosa szintén báró altorjai Apor Gábor volt. Az I. világháborúhoz kötődik még két osztrák eredetű emlékérem, a Tiroli Honvédelmi Emlékérem és az Osztrák Háborús Emlékérem, melyeket a két világháború között adományoztak neki. A két világháború közötti korszak rendjele az Osztrák Köztársaság Nagy Arany Díszjelvénye a csillaggal, melynek 1931-től szintén a báró volt a tulajdonosa. A Lengyelország Újjászületése Rend első típusából a nagykereszt és a 2. osztály, a parancsnoki kereszt a csillaggal értékét mutatja (de ez más, magasabb osztályú rendjelnél, érdemrendnél is kimutatható), hogy a nagykeresztből mindössze 79, a parancsnoki keresztből (a csillaggal) pedig 241 példányt osztottak ki. A II. világháború után alapított európai érdemrendek között található az Olasz Köztársasági Érdemrend nagykeresztje a csillaggal, a Német Szövetségi Köztársaság Érdemrendjének nagy érdemkeresztje a csillaggal, valamint a Szuverén Máltai Lovagrend Emlékérme, amelyet az 1956-os magyar forradalom menekültjeinek megsegítéséért adományoztak báró altorjai Apor Gábornak. Kurióznak tekinthetők a Közép- és Dél-Amerikából származó rendjelek, amelyek létrejötte a latin-amerikai gyarmatok függetlenségi háborújához (1810–1826) nyúlik vissza. A gyarmatok felszabadításának előkészítésében vezető szerepet játszó gyarmati értelmiség jól ismerte a felvilágosodás és a francia forradalom eszmevilágát, történéseit. A hatalmas gyarmatbirodalom romjain létrejött fiatal köztársaságok rendjelein, kitüntetésein ezért nem egyszerű találkozunk a sajátos nemzeti jelképek, díszítések mellett a francia forradalom szimbólumaival. A Perui Nap Rend, a Brazíliai Dél-Kereszt Rend, az Argentín Május Rend, valamint a Salvadori José Matias Delgado Rend legmagasabb fokozatai (nagykereszt a csillaggal) kiválóan bizonyítják mindezt.⁶

Kállay Miklós miniszterelnök rendjelei szintén megtalálhatóak a Kállay Gyűjteményben, köztük a Francia Becsületrend parancsnoki keresztje, amelyet 1931-ben kapott, valamint a Lengyelország Újjászületése Rend nagykeresztjének csillaga, a Francia Becsületrend parancsnoki keresztje

⁴ Lakatos Sarolta: Rendjelek és kitüntetések a Jósa András Múzeumban. (Jósa András Múzeum Kiadványai 39.) Nyíregyháza 1994. 17.

⁵ Uo. 19.

⁶ Uo. 19.

2. kép – Az Aranygyapjas Rend (Kállay Gyűjtemény VL 2008/97)

nagykeresztjének csillaga, a Magyar Érdemrend nagykeresztjének csillaga, a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének csillaga és a Spanyol III. Károly Rend nagykeresztje a csillaggal.⁷

A gyűjteményalapító Kállay Kristóf kitüntetései, rendjelei is megtalálhatók a gyűjteményben, nevezetesen az Osztrák Érdemrend Arany Díszjelvénye, a Luxemburgi Nagyhercegség Érdemrendjének nagytiszti keresztje a csillaggal, a Portugál Dom Henrique Infáns Rend nagytiszti keresztje a csillaggal, a Pius Rend nagykeresztjének csillaga, a Szent Szilveszter

7 Lakatos Sarolta: A Jósza András Múzeum Kállay-Gyűjteményének falerisztikai algyűjteményéből. (Jósza András Múzeum Kiadványai 56.) Nyíregyháza 1998. 19.

3. kép – A Magyar Királyi Szent István Rend (Kállay Gyűjtemény VL 2008/85)

Rend nagykeresztje a csillaggal és a Lisszaboni Földrajzi Társaság díszláncja. Ezeken kívül említésre méltó Barcs György (1906–1992) két máltai kitüntetése, a Máltai Lovagrend I. osztályú donátusi lovag rangjelző insigniája nyakszalagon, valamint a Szuverén Máltai Lovagrend Érdemrendjének (Pro Merito Melitensi) nagytiszti keresztje nyakszalagon civil tagozata.⁸

A Habsburg birodalmi (osztrák-magyar) és magyarországi rendjelek, kitüntetések között a két legértékesebb rendjel az Aranygyapjas Rend rendjelvénye és a Magyar Királyi Szent István Rend nagy keresztje a csillaggal. Az Aranygyapjas Rend gyűjteményünkben lévő rendjeltípusa hazai közgyűjteményekben az egyetlen.⁹

Az 1764-ben alapított *Magyar Királyi Szent István Rend nagykeresztje a csillaggal* fokozatból hazánkban jelenleg csak ez az egy példány ismeretes. Becsét az is növeli, hogy 1764–1918 között a különböző fokozatokat mintegy 1703 fő – köztük 591 külföldi – kapta meg, ebből a nagykeresztet 854 személynek – köztük 547 külföldinek – adományozták.

A magyarországi eredetű rendjelek, kitüntetések, dísz- és emlékjelek 1943–1944. évi viselési sorrendjét figyelembe véve, az akkor létezett 123 féle kitüntetésből a Kállay Gyűjteményben megtalálható a Magyar Érdemrend nagykeresztje a csillaggal, az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya, az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, a Signum Laudis bronz fokozata két példányban, a Koronás Arany Érdemkereszt, az I. osztályú Ezüst Vitéségi Érem, a Károly

8 Uo. 12.

9 Uo. 19.

4-5. kép – Magyar Érdemrend I. osztályú keresztje válszalagon (KGY VL 2008/79) és csillaga (Kállay Gyűjtemény VL 2008/80)

Csapatkereszt és a Vörös kereszt II. osztályú díszjelvénye. A Szent István Rend nagykeresztje negyedik a sorrendben, míg az Aranygyapjas Rend minden kitüntetést megelőző, legelől viselendő.¹⁰

A páratlan értékű rendjelgyűjtemény 1994. április 30-án Kállay Kristóf (1960-) országgyűlési képviselő közreműködésével a Magyar Köztársaság Érdemrend teljes sorozatával egészült ki.¹¹ A 23 darabból álló kollekciónak az 1991-ben életre hívott Magyar Köztársasági Érdemrend és Érdemkereszt kitüntetés-család polgári és katonai tagozatának teljes anyagát magában foglalja.

A rendjelgyűjteményben egyedülálló helyet foglal el a Magyar Érdemrend, amelynek összesen öt példányát őrzi az intézmény. A kitüntetést gróf Bethlen István miniszterelnök 1922. június 14-én kelt előterjesztése nyomán alapították Magyar Érdemkereszt néven, amelyet Horthy Miklós kormányzó 1923. június 19-én hagyott jóvá. A kitüntetést katonai és polgári érdemek elismerése céljából alapították öt osztálylyal. A kitüntetésben külföldi állampolgárok is részesülhettek. 1935. december 23-án az elismerés elnevezését Magyar Érdemrendre változtatták. A fokozatokban némi módosítás történt, mivel a megszüntetett V. osztály helyébe arany, ezüst és bronz érdemkeresztet léptettek.¹² 1939. április 14-től hadiszalagon és karddíszítménnyel is adományozható vált. 1939. május 13-án kelt legfelsőbb elhatározással a legmagasabb fokozat a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített Nagykeresztje lett, amelyhez a kormányzó külön óhajára rendi láncot is adományozhattak.¹³

A Kállay Gyűjteményben őrzött legrégebb példány a Magyar Érdemrend I. osztályú keresztje válszalagon, amelynek 1935 előtti típusát báró altorjai Apor Gábor viselhette. A gyűjtemény őrzi a Magyar Érdemrend I. osztályú keresztjének csillagát is, amelyet 1937. március 27-én vehetett át a báró. Ezeket a darabokat 1990. november 2-án adományozta a gyűjtemény részére Kállay Kristóf gyűjteményalapító.

A Magyar Érdemrend nagykeresztje a csillaggal kitüntetést szintén Apor Gábornak adományozták 1942. december 24-én, aki akkor már a vatikáni magyar királyi követség vezetője volt. Szerencsés módon ennek a kitüntetésnek mind az adományozó okirata, mind a doboza bekerült a gyűjteménybe 1993. augusztus 23-án a gyűjteményalapító jóvoltából.

A Magyar Érdemrend másik két példányának tulajdonosa Kállay Miklós miniszterelnök volt, akinek a nevéhez további egy példány kapcsolható a gyűjteményből. Az egykori kormányfő számos rangos elismerése közül a Magyar Érdemrendnek három példányát viselhette élete során. Először 1926-ban adományozta részére Horthy Miklós kormányzó a II. osztályú Magyar Érdemkeresztet a csillagokkal kitüntetést – ekkor Szabolcs és Ung k. e. e. vármegye főispáni tisztségét töltötte be.¹⁴ Sajnos ezzel a példánnyal a Kállay Gyűjtemény nem rendelkezik. A Magyar Érdemkereszt I. osztályát 1934. július 12-én a Gömbös-kormány földművelésügyi minisztereként vehette át.

Ekkor e kitüntetésben részesült még Fabinyi Tihamér kereskedelmi miniszter, dr. Hóman Bálint közoktatásügyi miniszter és Lázár Andor igazságügy miniszter is.¹⁵ Kállay Miklós utolsó és legmagasabb belső kitüntetését a Magyar Érdemrend Szent Koronával Ékesített Nagykeresztjét a

10 Uo. 20.

11 Kelet-Magyarország, 1994. május 28. 10.

12 Felszeghy Ferenc – Rátvay Imre – Petrichevich György – Ambrózy György: A rendjelek és kitüntetések történelmünkben. Bp. 1943. 451.

13 Uo.

14 Magyarország tisztí cím- és névtára 1944. (Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.) Bp. 1944. 775.

15 Magyar Lapszemle, 1934. július 13. 568.

6. kép – A Magyar Érdemrend nagykeresztje (KGY VL 2008/127) és csillaga (Kállay Gyűjtemény VL 2008/129)

kormányzó – talán érezve a közeli vihart – az alábbi kézirat társaságában adományozta miniszterelnökének – 10 nappal Magyarország német megszállása előtt:

„Kedves Dr. Kállay!

Immár két esztendeje annak, hogy közügyek szolgálata iránti ősi nemzetségében hagyományos kötelességérettel vállalta az ország miniszterelnökének ma különösen terhes tisztét. A mai sorsdöntő időkben legnagyobb odaadással állította kiváló képességeit az örök magyar célok áldozatos szolgálatába és fáradhatatlan kitartással folytatja a nemzet jövő sorsának biztosítását célzó kemény munkáját. Amidőn változatlan bizalommal tekintek további működése elé, Önnek a haza körül szerzett kimagasló érdemeinek elismeréséül a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjét adományozom.

Kelt, Budapesten, 1944. évi március hó 9. napján.
Horthy s.k. Kállay Miklós sk¹⁶

A kormány tagjai vitéz Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszterrel az élen a miniszterelnöki palotában jókívánságukat fejezték ki miniszterelnökségének második évfordulója és magas kitüntetése alkalmából.¹⁷

16 Magyar Távirati Iroda, Napi hírek, 1944. március 9. 17. kiadás perc (elérhető a Hungaricana Közgyűjteményi Portálon).

17 Uo.

7. kép – Magyar Érdemrend nagykeresztjének csillaga (Kállay Gyűjtemény VL 2008/150)

Ez a két kitüntetés a miniszterelnök 1993. április 17-i kálólósemjéni újratemetésekor a halotti párnáján voltak láthatók, majd a ceremónia után a Kállay Gyűjteménybe kerültek fia, Kristóf jóvoltából. Utóbbi kitüntetésnek az az érdekessége, hogy a csillagról hiányzik a Szent Korona és csak egyik rögzítő eleme látszik.

Kállay Miklós magyarországi közéleti tevékenysége Magyarország német megszállásáig tartott. Munkásságának kitüntetésekkel való elismerései is ekkor zárultak. Kitüntetései egy része tehát a Kállay Gyűjteményt gazdagítja, míg más része ismeretlen helyen található. Kállay Miklós 1953-tól New York-ban élt, és ott is halt meg 1967-ben. A legkisebb fiától, Kállay Andrástól (1919–1995), Horthy Miklós egykori testőrőfhadnagyától vehette át az intézmény 1993. október 3-án a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített, hadidíszítményes, kardos csillagát, amit az adományozó az édesapja New York-i lakásán lelt fel.

A magyarországi közgyűjtemények közül csak a Magyar Nemzeti Múzeum és a Kállay Gyűjtemény őrzi vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó kitüntetését. A hosszú katonai szolgálata, majd negyedszázados országglása alatt számtalan elismerésben részesült. Horthynak összesen körülbelül hetvenféle kitüntetése volt. Ezek közül néhány több darabból állt, ezért száz fölöltre tehető a kitüntetései száma, nem számítva a miniatűröket. Közéjük tartozott a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített csillaga, a kardokkal. A Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjét 1939. május 13-án alapították. Fokozataihoz kis díszítmény is tartozott: adományozták zöld babérágas hadidíszítménnyel és kardokkal. A kitüntetés brillantírozott, nyolcsugarú ezüstcsillagon smaragdzöld szélű, fehér zománcú, a középpont felé összefutó szárú kereszt. Középpajzsában vörös mezőben hármashalmon nyugvó nyitott koronából apostoli kettőskereszt

8. kép – Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének csillaga (Kállay Gyűjtemény VL 2008/151)

nő ki. A pajzs fölött a Szent Korona, a keresztszárak között öt-öt aransugár, a pajzs alatt két kard, alsó sugaron pedig zöld babérág látható. A hátoldalon felerősítő tű és két kampó helyezkedik el. 1994-ben Horthy István kormányzóhelyettes özvegye, gróf Edelsheim-Gyulay Iona Portugáliából hazahozta és a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozta apósa megmaradt kitüntetéseit és egyenruháit. Ezek között azonban már nem volt megtalálható a Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített nagykeresztjének csillaga a kardokkal, amelyet Horthy Miklós 1956. június 18-án kelt levele szerint

9. kép – A Magyar Érdemrend Szent Koronával ékesített, hadidíszítményes, kardos csillaga (Kállay Gyűjtemény VL 2008/141)

kölcsönadott volt miniszterelnökének, a dél-amerikai körútra induló Kállay Miklósnak. A kormányzó 1957. február 9-én bekövetkezett halála miatt azonban már nem került vissza hozzá. Horthy Miklós személyes relikviája így került Nyíregyházára.¹⁸

A Kállay Gyűjteményben őrzött rendjelek napjainkban kulturált, impozáns környezetben tekinthetők meg. Az állandó kiállítás szerves részeként bemutatott darabok méltó módon emelik az intézmény fényét és rangját.

¹⁸ Zeidler Sándor: Hogyan került a Kállay-gyűjteménybe Horthy Miklós kormányzó egyik kitüntetése? Rubicon 28. (2017) 5. sz. 80–81.